

UDK: 343.4(497.16)  
DOI: 10.5937/PDSC24443V

***Akademik prof.dr Branko Vučković, prof. emeritus***  
*Univerzitet „Adriatik“-Fakultet za poslovnu ekonomiju i pravo, Bar*  
*Predsjednik Udruženja za krivično pravo i kriminalnu politiku Crne Gore*

***Akademik prof. dr Vesna Vučković***  
*Sudija Vrhovnog suda Crne Gore, vršilac dužnosti predsjednika suda*  
*Univerzitet „Adriatik“, Fakultet za mediteranske poslovne studije Tivat*  
*email: [bvvuckovic@gmail.com](mailto:bvvuckovic@gmail.com)*

## **PRINCIP JEDNAKOSTI GRAĐJANA PRED ZAKONOM -krivičnopravna zaštita-**

### ***Apstrakt:***

Krivičnopravna zaštita principa jednakosti građana odnosi se na položaj građana u vezi sa njihovom odgovornošću za ponašanja koja povlače primjenu krivične sankcije. Potpuna jednakost građana pred krivičnim zakonom pretpostavljala bi jedinstveno krivično zakonodavstvo.

Jednakost građana pred zakonom, ustavno je načelo i interes je društva da se pravna država i vladavina prava garantuju pravilnom primjenom zakona za sve građane podjednako.

U ustavima mnogih zemalja i međunarodnim aktima, propisano je da su svi jednaki pred zakonom.

Krivično zakonodavstvo jednakost građana pred zakonom ostvaruje kroz propisivanje odgovarajućih krivičnih djela u Krivičnom zakoniku Crne Gore. U radu ćemo analizirati samo neka od krivičnih djela propisanih u Glavi XV- Krivična djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina: povreda prava upotrebe jezika i pisma; povreda ravnopravnosti; povreda slobode izražavanja nacionalne ili etničke pripadnosti; povreda slobode ispovjedanja vjere i vršenja vjerskih obreda; protivpravno lišenje slobode; povreda slobode kretanja i nastanjivanja; povreda tajnosti pisma i drugih pošiljki.

***Ključne riječi:*** *jednakost građana, međunarodni dokumenti, zakon, sudstvo.*

## Uvod

Jednakost građana pred zakonom i garancije u ostvarivanju prava i sloboda koje su zajamčene unutrašnjim pravnim aktima države i međunarodnim standardima predstavljaju vladavinu prava jedne države. Načelo zakonitosti zahtijeva da svako lice ima pravo na pravično i objektivno sudjenje od strane nadležnog, nezavisnog i samostalnog suda koji svoju funkciju obavlja u skladu sa zakonom.

Povelja Evropske unije o osnovnim pravima<sup>1</sup> u Glavi III. JEDNAKOST, član 20. propisuje „Svi su pred zakonom jednaki“.

Pitanje jednakosti građana pred zakonom odslikava vladavinu prava koja svoje korijene ima još u Engleskoj u srednjem vijeku. Kako bi u potpunosti postojala pravna sigurnost zakon treba da sadrži jasne, određene i razumljive norme lako primjenjive u praksi. Zakon ne može da predvidi svaki slučaj koji može da se desi ili koji će se eventualno pojaviti tokom njegove primjene u praksi i zato je obaveza sudova da te praznine u zakonu popune tumačenjem i primjenom u praksi u skladu sa međunarodnim standardima. U svim oblastima prava pa tako i u krivičnom pravu, opšte načelo je da je zabranjeno retroaktivno dejstvo zakona zbog neophodnosti garancije stabilnosti i bezbjednosti pravnih odnosa koji nastaju izmedju raznih subjekata prava.

Krivični zakon, po pravilu ograničava ličnu slobodu i zato je izuzetno važno da svaki pojedinac prethodno zna granice svoje slobode i sankcije koje mogu da uslijede zbog prekoračenja tih granica. Dakle, pojedinac ne treba ni u jednom trenutku da osjeti opasnost da će novi Krivični zakon koji može da predvidi kao kažnjivo određeno činenje ili nečinjenje ili koji može da oteža njegov položaj kao okrivljenog, imati u budućnosti retroaktivno dejstvo. Međutim, postoji izuzetak od opšteg pravila samo ukoliko je novi zakon blaži za okrivljenog i on se primjenjuje kako u pogledu određivanja krivičnog djela, tako i po pitanju određivanja sankcija. Dakle, retroaktivno dejstvo krivičnog zakona koji ide u korist okrivljenom primjenjuje se odmah od strane svih sudova, ukoliko ti sudovi nijesu donijeli konačne odluke.

Krivično pravna zaštita principa jednakosti građana odnosi se na položaj građana u vezi sa njihovim ponašanjem i odgovornošću koja za posljedicu imaju primjenu krivične sankcije. Za takvu jednakost potrebno je da se prema svim građanima primjenjuju krivične odredbe iste sadržine i da se prilikom primjena tih odredaba na konkretne slučajeve obezbijedi njihova jedinstvena interpretacija, a kada je u pitanju određivanje mjere neke krivične sankcije, tada jedinstven kriterijum za

---

<sup>1</sup> Proglašena u Evropskom parlamentu u Nici 2000; nakon unijetih izmjena ponovo je proglašena 2007.

određivanje te mjere. Dakle, potpuna jednakost građana pred zakonom zahtijevala bi jedinstveno krivično zakonodavstvo i jedinstveno krivično pravosuđe, koje garantuje isti položaj čovjeka. U krivičnom zakonodavstvu ovi uslovi se ostvaruju predviđanjem odgovarajućih krivičnih djela. O kojim krivičnim djelima se radi, biće navedeno u daljim izlaganjima.

Ustav Crne Gore<sup>2</sup> u članu 33 propisuje da " Niko ne može biti kažnjen za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo propisano zakonom ili propisom zasnovanim na zakonu kao kažnjivo djelo, niti mu se može izreći kazna koja za to djelo nije bila predviđena. Krivična djela i krivične sankcije mogu se propisivati samo zakonom".

U Krivičnom zakoniku Crne Gore propisana su neka krivična djela koja su u neposrednoj vezi sa principom jednakosti građana. To su: povreda ravnopravnosti – čl. 159; povreda prava upotrebe jezika i pisma – čl. 158; povreda prava iz rada – čl. 224; povreda prava iz socijalnog osiguranja – čl. 229.<sup>3</sup>

*Povreda ravnopravnosti* (čl. 159 KZ)- Ovo krivično djelo vrši onaj ko zbog nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili vjeroispovijesti ili zbog odsustva te pripadnosti ili zbog razlika u pogledu političkog ili drugog ubjeđenja, pola, jezika, obrazovanja, društvenog položaja, socijalnog porijekla, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, invaliditeta, imovnog stanja ili nekog drugog ličnog svojstva, drugome uskrati ili ograniči prava i slobode utvrđena Ustavom, zakonima ili drugim propisima ili opštim aktima ili potvrđenim međunarodnim ugovorima ili mu na osnovu ove razlike daje povlastice ili pogodnosti, Ako je djelo učinjeno zbog mržnje prema pripadniku grupe određene na osnovu rase, boje kože, religije, porijekla, državne ili nacionalne pripadnosti, postoji teži oblik ovog krivičnog djela, a najteži, ako djelo učini službeno lice u vršenju službe.

*Povreda prava upotrebe jezika i pisma* (čl. 158 KZ)- krivično djelo vrši onaj ko suprotno propisima o upotrebi jezika i pisma naroda ili pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica koji žive u Crnoj Gori uskrati ili ograniči građaninu da pri ostvarivanju svojih prava ili pri obraćanju organima ili organizacijama upotrijebi jezik ili pismo kojim se služi.

*Povreda prava iz rada* (čl. 224 KZ)- krivično djelo vrši onaj ko se svjesno ne pridržava zakona ili drugih propisa, kolektivnih ugovora i drugih opštih akata o pravima iz rada i o posebnoj zaštiti na radu omladine, žena i lica sa invaliditetom i time drugom uskrati ili ograniči pravo koje mu pripada. Ko otkáže ugovor o radu zaposlenom koji je zbog opravdane sumnje da je učinjeno krivično djelo sa obilježjima korupcije podnio prijavu ili se obratio nadležnim licima ili organima.

---

<sup>2</sup> Ustav Crne Gore, "Službeni list Crne Gore", br. 1/2007

<sup>3</sup> Krivični zakonik, „Službeni list RCG“, br. 70/2003 ....“Službeni list CG“, br. 40/2008 ....110/2023

*Povreda prava iz socijalnog osiguranja* (čl. 229 KZ)- krivično djelo vrši onaj ko se svjesno ne pridržava zakona ili drugih propisa ili opštih akata o socijalnom osiguranju i time uskrati ili ograniči nekom licu pravo koje mu pripada.

### **Jednakost pred zakonom i sudom**

Pravo na jednakost pred zakonom podrazumijeva da zakon ne smije biti diskriminatorski. Jednakost ili biti jednak znači rigorozno tretiranje svakog na isti način i u svakom aspektu.<sup>4</sup> Istovrsna zaštita ili pravo na jednakost je temelj pravednog i demokratskog društva i znači jednako tretiranje ljudi, bez privilegija, a leži u činjenici da je zakon jednak za sve, bez obzira da li se radi o zaštiti ili kažnjavanju. Jednako tretiranje pred sudovima pruža garanciju u svim fazama postupka, na taj način što svako lice bilo da je osumnjičeno ili optuženo ima pravo da ne bude diskriminisano u toku postupka prilikom primjene zakona, bez obzira da li se radi o različitim polovima ili djeci, sve u cilju ostvarivanja njihovih prava. Jednaka zaštita, zakonitost i vladavina prava imaju duboke posljedice na društvo.

Jednakost ima za cilj da se svakome priznaju garantovana zakonska prava, s jedne strane i da svako ima zakonsku mogućnost da stavlja prigovor na odluke donijete na osnovu zakona, s druge strane; da svi građani imaju istu javnu i društvenu vrijednost, da su u stanju da se suprostave diskriminaciji i da se se svakome pruži jednaka mogućnost kako bi promovisao zasluge.

### **Jednakost u krivično sudskim postupcima**

Vodjenje krivičnog postupka podrazumijeva da se pojedinac nalazi pred krivičnim sudom i suočava se sa svim mehanizmima države. Na koji način će biti tretiran kada se optužuje za krivično djelo, daje konkretan pokazatelj o poštovanju ljudskih prava u jednoj državi. Opasnost da se povrijede ljudska prava postoje od trenutka kada nadležni organi osumnjiče jedno lice, liše ga slobode, tokom sudjenja i u fazi žalbenog postupka, sve do izvršenja kazne, ali i do potpunog integrisanja u društvo. Dakle, nije dovoljno postojanje sudskog procesa, već je potrebno da se ono vodi uz poštovanje procedure i bez neopravdanog odugovlačenja postupka. Pravo na pravično i nepristrasno sudjenje je kodifikovano u mnogim međunarodnim konvencijama, ali treba da se garantuje i unutrašnjim pravnim aktima.

Sudski proces treba da se odvija bez ikakvog uplitanja sa strane. Prema članu 14 (1) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine, sva lica jednaka su pred sudom, a u članu 2 garantuje se pravo svakom pojedincu na

---

<sup>4</sup> J., Rees., (1971), Equality, New York, str. 98

pravično sudjenje bez razlike u odnosu na rasu, boju, jezik, vjeroispovjest, politička ili druga ubjedjenja, nacionalno i socijalno porijeklo, položaj i druge okolnosti. Ove garancije predviđa i Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda koja obezbjeđuje minimum garancija koje države članice, potpisnice Konvencije moraju da obvezbijede svojim građanima.

Prema odredbi člana 6 Evropske konvencije "Svako tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno ali se mediji i javnost mogu isključiti s cijelog ili s dijela sudjenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbjednosti u demokratskom društvu, kada to zahtijevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde". Dakle, obaveza suda jedne države je da poštuje u potpunosti prava svih ljudi i to na jednak način.

Posebno načelo zakonitosti koje je u krivičnom pravu-"*nullum crimen nulla poena sine lege*" - nikome se ne može izrači kazna za djelo koje nije prethodno u zakonu opisano kao kažnjivo i za koje nije propisana kazna. Ovim načelom ostvaruje se garantivna funkcija Krivičnog zakona, odnosno da država jamči da kažnjavanje za krivična djela neće zavisiti o samovolji sudova, jer o tome što će biti kažnjivo odlučuje zakonodavna a ne sudska vlast.<sup>5</sup> Time se građanima jamči i pravna sigurnost jer se svakome omogućava da sazna što je zabranjeno i koja sankcija je propisana za takvo ponašanje.

Odlučivanje po pravnim lijekovima znači ostvarivanje načela zakonitosti. Žalba je jedini redovni i najčešći pravni lijek koji se koristi. Žalbom se pobijaju prvostepene odluke i mogu je izjaviti stranke, branilac, zakonski zastupnik optuženog i oštećeni. Ona se podnosi u slučaju da je sud pogriješio i odnose se na greške u sprovođenju postupka-*errores in procedendo* i na greške u sudjenju o osnovanosti zahtjeva - *errores in judicando* koje nastaju zbog bitne povrede krivičnog postupka ili povrede Krivičnog zakona, pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o krivičnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima krivičnog postupka i imovinsko pravnim zahtjevima (čl.385 Zakonika o krivičnom postupku-ZKP).<sup>6</sup> Redosljed žalbenih razloga određuje njihovu važnost, tako da ako žalbeni sud ustanovi bitnu povredu odredaba postupka ne može ulaziti u ispitivanje drugih žalbenih razloga.

---

<sup>5</sup> P. Novoselec (2007), Opći dio kaznenog prava, 2. izmijenjeno izdanje, Pravni fakultet Zagreb, str. 70

<sup>6</sup> Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore, „Službeni list CG“, br. 57/2009 ...54/2024

## **Krivično pravna zaštita principa jednakosti građana u Medjunarodnom krivičnom pravu**

Krivično pravna zaštita principa jednakosti građana u Medjunarodnom krivičnom pravu drugačija je nego u nacionalnom krivičnom pravu, odnosno zakonodavstvu. Ovo sa razloga što se u Medjunarodnom krivičnom pravu ne govori o jednakosti građana, jer te jednakosti nisu određene zakonom, već su predviđena konvencijama, kao i drugim dokumentima usvojenim od strane medjunarodnih organizacija. Medjutim, sve te konvencije nakon ratifikacije postaju sastavni dio nacionalnog zakonodavstva, zbog čega se može govoriti o jednakosti građana pred propisima koji imaju medjunarodni karakter. Krivično pravna zaštita se posmatra šire i odnosi se na krivična djela koja su predviđena odredbama Statuta Haškog tribunala, odnosno Statuta Rimskog suda. Primjer za to je krivično djelo genocida kod koga se, itekako, radi o povredi principa jednakosti građana.<sup>7</sup>

Ukazaćemo na pojedina krivična djela koja se odnose na povredu principa jednakosti građana:

1. *Rasna i druga diskriminacija* (čl. 443 KZ) –krivično djelo vrši ko zbog nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili vjeroispovijesti ili zbog odsustva te pripadnosti ili zbog razlika u pogledu političkog ili drugog ubjedenja, pola, jezika, obrazovanja, društvenog položaja, socijalnog porijekla, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, invaliditeta, imovnog stanja ili nekog drugog ličnog svojstva krši osnovna ljudska prava i slobode zajamčena opšteprihvaćenim pravilima medjunarodnog prava i potvrđenim medjunarodnim ugovorima od strane Crne Gore, ko vrši proganjanje organizacija ili pojedinaca zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi i ko širi ideje o superiornosti jedne rase nad drugom ili propagira mržnju ili netrpeljivost po osnovu rase, pola, invaliditeta, državljanstva, jezika, seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili drugog ličnog svojstva ili podstiče na rasnu ili drugu diskriminaciju. Teži oblik postoji ako se djelo vrši zloupotrebom položaja ili ako je usljed tih djela došlo do nereda ili nasilja.

2. *Trgovina ljudima* (čl.444 KZ)-ovo krivično djelo vrši onaj ko silom, prijetnjom ili otmicom, dovodjenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi, zloupotrebom ovlašćenja, povjerenja, odnosa zavisnosti, teških prilika drugog, zadržavanjem, oduzimanjem ili uništenjem ličnih isprava, falsifikovanjem ličnih isprava, pribavljanjem ili izradom falsifikovanih isprava ili davanjem ili primanjem novca ili druge koristi, radi dobijanja saglasnosti od lica koje ima kontrolu nad drugim licem: vrbuje, prevozi, prebacuje, predaje, prodaje, kupuje, posreduje u prodaji,

---

<sup>7</sup> B. Čejović, (2008), Principi krivičnog prava, Beograd, str.213

sakriva ili drži drugo lice, a u cilju eksploatacije njegovog rada, prinudnog rada, dovodjenja u položaj sluge, ropstva ili ropstvu sličan odnos, vršenja kriminalne djelatnosti, prostitucije ili druge vrste seksualne eksploatacije, prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, sklapanja nedozvoljenog braka, radi oduzimanja dijela tijela za presađivanje ili radi korišćenja u oružanim sukobima. Teži oblik postoji ako je djelo učinjeno prema djetetu i kada učinilac nije upotrijebio silu, prijetnju ili neki drugi od navedenih načina izvršenja; ako je djelo učinjeno prema djetetu ili je djelo učinjeno od strane službenog lica u obavljanju službene dužnosti ili je sa umišljajem doveden u opasnost život jednog ili više lica; ako je nastupila teška tjelesna povreda nekog lica; ako je usljed djela nastupila teška tjelesna povreda djeteta; ako je usljed izvršenja djela nastupila smrt jednog ili više lica; ko se bavi vršenjem krivičnog djela ili je djelo izvršeno na organizovan način od strane više lica; ko koristi usluge lica za koje zna da je prema njemu učinjeno djelo; ako je učinjeno prema djetetu.

Pristanak žrtve prema kojoj je izvršeno djelo bez uticaja je na postojanje tog krivičnog djela. Zakon propisuje da se za djelo neće kazniti lice koje je kao direktna žrtva bilo prinudjeno na učešće u kriminalnim djelatnostima.

3. *Zasnivanje ropuskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu* (čl.446 KZ)-vrši onaj ko, kršeći pravila međunarodnog prava, stavi drugog u ropски ili njemu sličan odnos ili ga drži u takvom odnosu, kupi, proda, preda drugom licu ili posreduje u kupovini, prodaji ili predaji ovakvog lica ili podstiče drugog da proda svoju slobodu ili slobodu lica koje izdržava ili o kojem se stara; ko prevozi lica koja se nalaze u ropskom ili njemu sličnom odnosu iz jedne zemlje u drugu, onaj ko to učini prema djetetu.

### **Načelo zakonitosti prema praksi Evropskog suda za ljudska prava**

Evropski sud za ljudska prava kroz praksu daje jedinstvena tumačenja značenja načela zakonitosti, odnosno područje njegove primjene.

Načelo zakonitosti prihvaćeno je u mnogobojnim međunarodnim dokumentima-Opšta deklaracija o ljudskim pravima Opšte Skupštine ujedinjenih naroda iz 1948.godine, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966.godine i u Povelji o temeljnim pravima Evropske Unije, kao i u Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950.godine, koja u članu 7 propisuje-nema kazne bez zakona.

Evropski sud za ljudska prava utvrdio je opšta načela koja proizilaze iz Konvencije, posebno u predmetima *Kafkaris protiv Kipra*<sup>8</sup> i *Kononov protiv Latvije*<sup>9</sup>

---

<sup>8</sup> Kafkaris protiv Kipra, presuda od 12. februar 2008, po zahtjevu 21906/04

<sup>9</sup> Kononov protiv Latvije, presuda od 17 maja 2010., zahtjev 36376/04

i u predmetu *Del Río Prada protiv Španije*. Prema stanovištu suda zakonitost je ugrađena u članu 7 stav 1 (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) koje je esencijalni element vladavine prava i zauzima važno mjesto u konvencijskoj zaštiti.

Odredba člana 7 Konvencije primjenjuje se kada je osoba "osudjena" za izvršena krivična djela. Konvencijski pojam osude ne obuhvata krivične postupke koji su u toku, a pretpostavka osude podrazumijeva utvrđivanje svih opštih obilježja formalnog pojma krivičnog djela, pa se u tom smislu kazne ne mogu primijeniti ukoliko je krivični postupak okončan oslobađajućom presudom ili odbijajućom presudom zbog zastarjelosti krivičnog gonjenja.

Kada je riječ o kriterijumima za utvrđivanje prirode krivičnog djela, Evropski sud primjenjuje metodu autonomnog tumačenja konvencijskih pojmova. Osim u kontekstu člana 7 Konvencije, pitanje krivične prirode djela postavlja se i u okviru člana 6 kroz pravo na pravičan postupak. Prilikom ocjene da li se radi o optužbi za krivično djelo u konvencijskom smislu od značaja je trodjelni kriterijum koji obuhvata pretpostavke i to kvalifikaciju djela u nacionalnom pravu, prirodu kažnjivog djela i apstraktnu težinu djela koja se izražava kroz propisanu sankciju. Primjenjujući te kriterijume Evropski sud je presudio da kršenje vojne discipline ne potpada u krivično područje ni u smislu člana 6 ni u smislu člana 7 Konvencije.<sup>10</sup> U odsutnosti krivičnog djela, sud zaključuje nekompatibilnost *ratione materiae* pritužbe s navedenim odredbama Konvencije.

Pojam "kazne" predstavlja autonomni koncept Konvencije i kako je to Sud u predmetu *Welch protiv Ujedinjenog kraljevstva* zauzeo stav da bi zaštita predviđena članom 7 bila djelotvorna mora se imati sloboda detaljnijeg ispitivanja slučaja i sud sam procjenjuje predstavlja li određena mjera u suštini "kaznu" u smislu navedene odredbe.<sup>11</sup>

Evropski sud može zaključiti da je određeno djelo, iako nije po nacionalnom pravu krivično djelo, po svojoj pravnoj prirodi to ustvari jeste, ali isto tako može određenu mjeru koja je po nacionalnom pravu izrečena u okviru prekršajnog, upravnog ili fiskalnog postupka, na osnovu njihove kaznene prirode prekvalifikovati u kazne u konvencijskom smislu.

Primjenjujući kriterijume Evropskog suda "kaznom" se smatraju sljedeće mjere; oduzimanje imovinske koristi stečene trgovinom opojnim drogama, administrativne novčane kazne zbog kršenja propisa, zaplijena zemljišta zbog protivzakonite parcelacije, izrečena uz oslobađajuću presudu ili odbijajuću presudu zbog nastupanja zastare, ciljem prevencije i kažnjavanja, zamjena kazne zatvora

---

<sup>10</sup> Çelikateş i dr. protiv Turske, zahtjev 45824/99 od 07. novembra 2000.g.

<sup>11</sup> Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtjev 17440/90, presuda od 09. Februara 1995.

progonom sa zabranom ulaska u zemlju u trajanju od 10 godina, kao i mjera trajne zabrane bavljenja određenim zanimanjima izrečena kao dopunska kazna.

Evropski sud naročito razmatra da li je prema domaćem ili međunarodnom pravu djelo podnosioca zahtjeva u vrijeme izvršenja bilo određeno kao krivično djelo sa dovoljnim stupanjem dostupnosti i predvidivosti<sup>12</sup>. Standard predvidljivosti prema praksi suda ispunjen je ako pojedinac može razumno da predvidi da mu zbog učinjenog ponašanja prijeti rizik osude za krivično djelo, pa čak i tada ako pojedinac za procjenu posljedica sopstvenog ponašanja mora zatražiti pravni savjet.

U predmetu *Ashlarba protiv Gruzije* u kojem su se tvrdnje o kršenju načela zakonitosti temeljile na nejasnoći pravne norme, sud nije prihvatio navode podnosioca o nejasnoći pojmova "kriminalno podzemlje" i "šef kriminalnog podzemlja", zaključivši da je podnosilac, a koji nije razumio navedene pojmove, iz cjelokupnog zakonodavnog određenja ili uz odgovarajuću pravnu pomoć mogao da predvidi kako će za svoje ponašanje krivično odgovarati.<sup>13</sup>

U predmetu *Khodorkovsky i Lebedev protiv Rusije* zauzet je stav da promjena pravnog stava na štetu izvršioca nastala u sudskoj praksi ne predstavlja kršenje načela zakonitosti. Uprkos činjenici da se dugotrajna praksa izostanka krivičnopravne reakcije na određena ponašanja koja po zakonu predstavljaju krivično djelo može izjednačiti s njihovim formalnim ukidanjem, da to nije slučaj u navedenom predmetu jer tvrdnje podnosioca o predmetnom načinu utaje poreza kao uobičajnoj poslovnoj praksi nijesu dokazane.<sup>14</sup>

Načelo jednakosti pred zakonom pred stalnim je izazovom s obzirom na sve veći broj blanketnih dispozicija kod kojih se, da bi se došlo do bića krivičnog djela, treba upoznati sa brojnim, ponekada i protivrječnim propisima izvan krivičnog zakonodavstva.

Analizirajući praksu Evropskog suda za ljudska prava, može se uočiti da se ona oslanja na nacionalne zakone i pravne sisteme, koji imaju različitu zaštitu unutar pojedinih nacionalnih sistema.

---

<sup>12</sup> Šimšić protiv BiH, zahtjev 51552/10 od 10. aprila 2012.

<sup>13</sup> Ashlarba protiv Gruzije, zahtjev 45554/08 od 15. jula 2014.

<sup>14</sup> Khodorkovsky i Lebedev protiv Rusije, zahtjev 11082/06 i 13772/05 od 25 jula 2013.

## **Zaključak**

Kakav je i koliko je značajan princip jednakosti građana pred zakonom, može se zaključiti na osnovu prethodnih izlaganja.

Jednakost građana pred zakonom je opšti princip zaštite ljudskih prava, neophodan za obavljanje drugih ljudskih prava.

Opšta deklaracija o ljudskim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, propisuju jednakost svih pred zakonom.

Nije sporno da među ljudima postoje razlike, kako u pogledu pola, rase, izgleda, etničke i nacionalne pripadnosti, stručne spreme, što znači da treba da postoji njihovo jednako tretiranje.

Kako i ko to osigurava? Jednakost pred zakonom ostvaruje se ujednačenom i jedinstvenom primjenom prava. Jednakost ljudi pred zakonom (*isonomia*) se pretpostavlja, da se svi jednako tretiraju, da se zakoni moraju primjenjivati jednako za sve pojedince, bez obzira na pol, vjeru, etničku, nacionalnu, političku i svaku drugu razliku. Državni organi, institucije, sudovi, su ti koji to trebaju da osiguravaju. Sudije trebaju da djeluju nepristrasno, samostalno, oslobođeni od svake vrste uticaja sa strane, uz poštovanje zakona primjenljivog u svakom slučaju, bez ograničenja, uticaja, pritisaka. Sudovi su jedan od glavnih stubova pravne države i garant poštovanja ljudskih prava i sloboda. Oni koji ignorišu jednakost među ljudima, negiraju slobodu drugih i odraz poštovanja jednakosti građana pred zakonom, a to predstavlja sliku države i vladavinu prava. Mora se garantovati jednakost građana pred zakonom, a to se ostvaruje upravo kroz sudske postupke u kojima se rješavaju sporovi primjenom zakona, jednako za sve.

Ravnopravnost ne znači da smo potpuno identični, ali treba da postoji jednako tretiranje za sve pred državnim organima i institucijama.

Sudstvo je jedan od stubova pravne države i garant poštovanja ljudskih prava i sloboda koje su univerzalne, koje pripadaju svim ljudima i treba da ih uživaju na jednak način. Sudovi su ti koji trebaju da ih garantuju, jednakost građana pred zakonom, nediskriminaciju, pravo na slobodu, zaštitu od samovoljnog ponašanja i pravo na zakonit sudski postupak.

Neophodno je i važno da se jednakost građana pred zakonom, ne samo propisuje brojnim nacionalnim i međunarodnim dokumentima, već da se to vidi. Od toga koliko je to vidljivo u jednom društvu, ocjenjuje se stepen vladavine prava u toj državi.

**Branko Vučković, PhD, Academician, Professor emeritus**  
*"Adriatik" University - Faculty of Business Economics and Law, Bar*  
*President of the Association for Criminal Law and Criminal Policy of Montenegro*

**Vesna Vučković, PhD, Academician**  
*Judge of the Supreme Court of Montenegro, acting president of the court*  
*Adriatic University, Faculty of Mediterranean Studies, Tivat*

## **THE PRINCIPLE OF EQUALITY OF CITIZENS BEFORE THE LAW -criminal law protection-**

### ***Abstract:***

Criminal law protection of the principle of equality of citizens refers to the position of citizens in relation to their responsibility for behavior that entails the application of criminal sanctions. The complete equality of citizens before the criminal law would presuppose a uniform criminal legislation.

The equality of citizens before the law is a constitutional principle and it is in the interest of the society that the legal state and the rule of law are guaranteed by the proper application of the law for all citizens equally.

In the constitutions of many countries and international acts, it is prescribed that everyone is equal before the law.

Criminal legislation achieves the equality of citizens before the law through the prescription of appropriate criminal offenses in the Criminal Code of Montenegro. In the paper, we will analyze only some of the criminal offenses prescribed in Chapter XV - Criminal offenses against the freedoms and rights of man and citizen: violation of the right to free use of language and alphabet; violation of equality; violation of freedom of expression of national or ethnic affiliation; violation of freedom of religion and performance of religious rites; unlawful deprivation of freedom; violation of freedom of movement and residence; violation of privacy of mail and other means of communications.

**Keywords:** *equality of citizens, international documents, law, judiciary.*

### *Korišćena literatura*

1. B. Čejović, (2008), Principi krivičnog prava, Beograd
2. B. Pavišić (2007), Komentar Zakona o kaznenom postupku, peto dopunjeno izdanje, Zadar
3. D. Krapac (2003), Kazneno procesno pravo, Institucije, knjiga I, II izdanje, Zagreb
4. J., Rees., (1971), Equality, New York
5. M. Grubač, B. Vučković, (2015), Komentar Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore, Četvrto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Tivat
6. M. Vukčević (2021), Komentar Ustava Crne Gore, drugo osavremenjeno izdanje, Podgorica
7. P. Novoselec (2007), Opći dio kaznenog prava, 2. izmijenjeno izdanje, Zagreb
8. Ustav Crne Gore, "Službeni list Crne Gore", br. 1/2007
9. Krivični zakonik, „Službeni list RCG“, br. 70/2003 ....“Službeni list CG“, br. 40/2008 110/2023
10. Zakonik o krivičnom postupku, „Sl. list CG“, br. 57/2009 ...54/2024
11. Opšta deklaracija o ljudskim pravima, 1948.
12. Evropska konvencija o ljudskim pravima od 04. novembra 1950.
13. Medjunarodni pakt o gradjanskim i političkim pravima, 1966
14. Povelja o temeljnim pravima Evropske Unije
15. *Praksa Evropskog suda za ljudska prava*
16. Kafkaris protiv Kipra, presuda od 12. februar 2008, po zahtjevu 21906/04
17. Kononov protiv Latvije, presuda od 17 maja 2010., zahtjev 36376/04
18. Çelikateş i dr. protiv Turske, zahtjev 45824/99 od 07. novembra 2000.g.
19. Welch protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtjev 17440/90, presuda od 09. Februara 1995.
20. Šimšić protiv BiH, zahtjev 51552/10 od 10. aprila 2012.
21. Ashlarba protiv Gruzije, zahtjev 45554/08 od 15. jula 2014.
22. Khodorkovsky i Lebedev protiv Rusije, zahtjev 11082/06 i 13772/05 od 25 jula 2013.